

egy újraértelmezett „népművészeti” kiadványhoz. Az elvi, elméleti meghatározásokhoz, a kérdéskör egészét feltáró feldolgozáshoz Verebélyi Kincső 866 tételes irodalomjegyzéke (79 oldal) szolgál. Az európai ez irányú szakirodalmak, a hazai honismereti, történeti, helytörténeti, művészettörténeti, iparművészeti irodalom mellett 408 tétellel (47%) a klasszikusnak nevezhető néprajzi irodalom anyaga avatja a kötetet az etnográfia, etnológia művészeti oldala szerint kiemelkedő szakkönyvvé a népművészet és annak elágazási területein.

(Verebélyi Kincső: Nép • Ipar • Művészet. Studia Folkloristica et Ethnographica 73. Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszék–Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2019. 336 oldal + 165 fénykép)

Szacsvay Éva

„INDULJ EL EGY ÚTON, ÉN IS EGY MÁSIKON” – KÖNYV A MAGYAR ZARÁNDOKUTAKRÓL

A *Magyar zarándokutak* című könyvet a kezünkbe véve óhatatlanul is a moldvai népdal kezdő sorai idéződnek fel bennünk. Ahogy a könyvet – vagy talán még pontosabb, ha az album kifejezést használjuk – lapozni kezdjük, ahogy feltárulnak előttünk az egyes zarándokutak, úgy erősödik bennünk a vágy, hogy induljunk, hogy vállalkozzunk arra a nagy utazásra, amelyet régmúlt korok utazói – akiket ekkor még peregrinusoknak hívtak – megtettek és megéltek. A zarándoklat az elmúlt évtizedekben reneszánszát éli, egyre többen indulnak útra, ki zarándokként, ki turistaként, ki túrázóként, ki pedig csak kíváncsiságból, önmaga teszteléséből akár, mert meg akarja tudni, hogy képes-e napi húsz kilométert (vagy akár többet) gyalogolni, hogy zavarja-e, ha más emberekkel együtt kell aludnia egy közös térben, hogy a megszokott kényelmét fel kell adnia. Az útra kelésnek ezek mind-mind más motivációi,

de az biztos, hogy aki ma zarándoklatra szeretne menni, annak számos lehetősége van Európában, de Magyarországon is. Az album ezeket a magyarországi lehetőségeket mutatja be.

A *Magyar zarándokutak* című kötetet Barna Gábor szerkesztette és több fejezetet ő maga is írt. Barna Gábort nem kell bemutatni a magyar olvasóknak, hiszen számos, a magyar búcsújárást és az ezzel kapcsolatos szokáscselekményeket bemutató szakkönyv szerzője, emellett könyvei között találunk olyanokat is, amelyek nemcsak a szakma érdeklődésre tarthatnak számot. A könyvhöz ajánlást Beer Miklós püspök írt, aki a magyar nép Mária-tiszteletét idézi fel saját szolgálati helyeire visszagondolva, emellett pedig rámutat a könyv különlegességére. A kötet izgalmas és hiánypótló olvasmány, és egyben egy olyan hasznos információkat is tartalmazó, gyönyörű fotókkal illusztrált útleírás, amelyben elmélyülve az olvasó szinte azonnal késztetést érez arra, hogy válasszon egyet a benne bemutatott zarándokutak közül, és amint lehet, elinduljon ezen. Ezt pedig könnyen meg tudja tenni, hiszen ezek a zarándokutak itt vannak körülöttünk, ezek egy-egy állomásán élünk, és csak ki kell nyitni a szemünket és el kell határozni magunkat arra, hogy ne csak egy-egy állomást, de egy-egy ilyen utat is felfedezzünk, ezeket végigjárjuk. Ez akár életprogram is lehet, ahogy ezt a fejezet szerzői az általuk végigjárt és a kötetben bemutatott utakkal igazolják is.

A könyv első fejezete (*Magyarok Európa zarándokútjain – zarándokutak Magyarországon* – Barna Gábor tollából) történeti kontextusba helyezi a magyarok zarándoklatait, Magyarország kereszténnyé válásától egészen napjainkig. A leírásból megismerhetjük azokat a zarándokhelyeket, amelyeket a középkori zarándokok felkerestek. Ezek a helyek nemcsak európai zarándokhelyek, hanem a magyar kultúra fontos emlékhelyei is. Az európai kapcsolódások után az album áttér a magyarországi zarándokutakra.

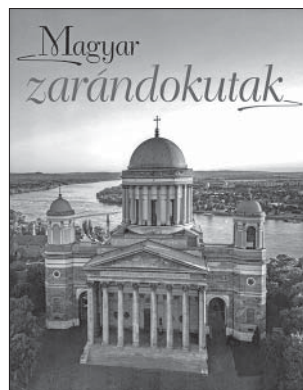
dokhelyekre, amelyek magukon viselik az elmúlt 1000 év minden nyomát, akár kialakulásukat, akár későbbi történetüket nézve. Európához hasonlóan a középkorban először a különböző ereklyék voltak az egyes zarándokhelyek kialakulásának, tiszteletének okai, később pedig a Mária-tisztelet lett a máig is virágzó kegyhelyeink létrejöttének közvetlen kiváltója. Az áttekintés kiter a történelem különböző olyan eseményeire is, amelyek hatással voltak a zarándoklatok alakulására (modernizáció, közlekedés fejlődése, Trianon, szocializmus). Az album nagy érdeme, hogy a magyarországi zarándokutakat mutatja be (amelyek közül némelyik azért átnyúlik a határainkon), ezzel is támogatva a hazai zarándokturizmus fellendülését.

A történeti áttekintés után a könyv 7 olyan tematikus zarándokutat mutat be, amelyek kötődnek nagy európai utakhoz, illetve saját fejlesztésű, egy-egy szent vagy szent hely vonzáskörzetébe kialakult/kialakított zarándokutak. Az első ilyen zarándokutunk Tatától Lébényig vezet, erről Dukát Csilla és Halász Mónika írnak. Talán nem sokan tudják Magyarországon, hogy a Szent Jakab útnak van az országon átívelő része is, hiszen a Szent Jakab utat a legtöbb erről szóló könyv és film főként a spanyolországi szakaszon mutatja be. Sőt, két ilyen útváltozat is van, az egyik a Camino Hungaro (2009-től), a másik pedig a Camino Benedictus (2017-től), amely Pannonhalmáig más úton vezet, onnantól megegyezik az előző útvonallal. A zarándokútvonalról a szerzők praktikus információkkal is szolgálnak (távok, kiemelt ünnepek, a megtétel módja és ideje, járhatóság). A két zarándokútvonal lehetővé teszi, hogy akár országhatáron belül is járjuk a Caminót, de ha valakinek ideje és energiája engedi, akkor erről tud csatlakozni a nyugat felé vezető úthálózat-hoz, hogy eljuthasson a Szent Jakab ereklyéit őrző Santiago de Compostellába. A kötetben szereplő bemutatásban a szerzők a két útvonal közül a Camino Hungaro ágat

mutatják be. Az ismertető egyszerre útleírás és képes beszámoló, amelyet a szerzők saját élményei színesítenek.

A másik nagyobb útcsoportot a Szent Márton tiszteletéhez kötődő utak jelentik. Az elsőt, a Szent Márton zarándokutat, amely Szombathelytől Mártonhelyig vezet, Orbán Róbert ismerteti. A második út a baranyai Szent Márton út (2009-től), melyet a szerző – Derksen Györgyi – a cselekvő szeretet útjának nevez. A harmadik Szent Márton út (2014–2015-től) az Alföldön vezet keresztül, ezt Barna Gábor mutatja be az olvasóknak. Az első út az, amelyik az európai Szent Márton zarándokúthoz csatlakozik. A teljes zarándokút Szombathelyről (a szent feltételezett születési helye) Toursig vezet, a kötetben ennek a Szombathelyről a szlovéniai Mártonhelyig vezető szakaszát mutatják be. Az előző fejezetekhez hasonlóan az útleírások kettős funkciójúak, egyrészt információt adnak át a zarándokutak lebonyolításához, másrészt pedig a végigjárt útvonalakról adnak ismertetést, bemutatást kellő részletességgel. A főbb érintett városokról, falvakról, azok templomairól, tájairól közölt fotók közel hozzák az olvasókhoz a bemutatott terepet.

Az album következő fejezetei három nagyobb egységre tagolódva folytatják a zarándokutak leírását. Az első nagyobb rész a tematikus, saját fejlesztésű zarándokutakat, a második a Mária út néhány szakaszát, a harmadik pedig a Szent Erzsébet utat ismerteti. Zomborka Márta leírásában ismerhetjük meg a Középkori templomok útját, amely Kis-Nógrádon ível át. Az út Váctól Tereskéig vezet, a Dunakanyarból indulva kanyarog a Cserhát falvai

között. A leírás és a képek is gazdagítják tudásunkat, ismereteinket a kevésbé ismert tájegységeken átvezető zarándokút megismerésével. Az illusztrációk nemcsak épületeket és tájakat, de az ott élő embereket is megjelenítik, egy-egy megmaradt szokás bemutatásán keresztül. A Via Margaritum, vagyis a Gyöngyök útja két kiemelt zarándokhelyet köt össze, Máriazellt és Mátra-verbély-Szentkutat. Az út teljes szakaszát tekintve 760 kilométer, ebből a két szerző (Gáll Zsófia, Nagy Réka Anna) a kötetben egy rövidebb szakaszt mutatnak csak be, a Budapesttől Celldömölkig tartó távot. A leírásból megtudjuk, hogy a zarándokutat 2006-ban hirdették meg, ezer esztendő magyar zarándoklatainak és zarándokainak méltó emléket állítva ezzel. Részletes ismertetést kapunk magáról az útról, az út létrehozásában jelen lévő szándékokról. Az út megtételét mindenkinek lehet ajánlani, aki szeretne kilépni a mindennapokból és megmerítkezni abban a több száz éves keresztény magyar zarándok-hagyományban, amely a mai napig hatással van kultúránkra. A Pálos 70 zarándoklatot Puskás Gábor és Barna Gábor mutatják be az olvasóknak. Az út kiindulópontja a Gellért-hegy oldalába vájt Sziklatemplom, a háromnapos út célja pedig a márianosztrai kegyhely. A pálos rend szervezésében vannak csoportos zarándoklatok a márianosztrai kegytemplom fő búcsúján, október 8-án, a Magyarok Nagyasszonya ünnepen.

A Mária út az elmúlt évtizedek hazai zarándoklatainak fő alakítójává vált, hiszen mind észak–dél irányban (Czestochowa – Medjugorje), mind kelet–nyugat irányban (Máriazell – Csíksomlyó) végigjárható és számos magyar, történelmileg és kulturálisan fontos kegyhelyet érint. A szerzők (Merva László, Molnár Sándor, Barna Gábor) a Mária út hosszan kígyózó útjaiból hármat választottak ki, amelyről részletesebb ismertetést kapunk. Az egyik a Mátra vidékét átszelő szakasz, a másik egy erdélyi részlet, Sóváradtól Csíksomlyóig, a harma-

dik pedig a dél-alföldi út, amelynek célja Mária-radna. Az album utolsó zarándokútja a Szent Erzsébet út, amely Sárospataktól Kassáig ível, erről Pavlics Tamás ír. Ahogy ezt az ismertetőből megtudjuk, az utat egy alapítvány gondozza, 2007-ben alapították. Az alapítvány célja a Szent Erzsébet-kultusz ápolása, ezt segíti elő az út azzal, hogy összeköti az európai Szent Erzsébettel kapcsolatos emlék- és tiszteleti helyeket, amelyek keresztül erősödhet a szellemi és lelki összetartozás.

A kötet – vagy ahogy erre az ismertetőben többször is utaltunk: album – elérte célját. Megmutatja azt, hogy milyen gazdagok vagyunk, hogy mennyire bővelkedünk természet, történelmi és szakrális emlékekben, és ha valaki csatlakozni akar Európa nagy zarándoklataihoz, akkor ehhez nem kell feltétlenül külföldre utazni, ezt ma már itthon is megteheti. Fogadjuk meg tehát a moldvai népdal biztatását, induljunk egy úton! Az útraindulás előtt pedig olvassuk, lapozzuk az albumot, a zarándoklatleírások nagy segítségünkre lesznek az utak megismerésében és az utazási kedv felkeltésében is.

(Magyar zarándokutak. Összeállította, szerkesztette, a bevezetést írta: *Barna Gábor*. Kossuth Kiadó Zrt., [Budapest], 223 oldal)

Korpics Márta

KÉPES LEVELEZŐLAPJAINK TÖRTÉNETE

Az emberek többsége szívesen utazik, és utazása élményeit azonnal megosztja szeretteivel, ismerőseivel. Az okostelefonok világában mindent azonnal fényképezünk. „Kattintunk”, ha megérkezünk a repülőtérré, szelfizünk kirándulásaink során a nevezetes épületeknél, vagy egy-egy gyönyörű táj előterében. Kattintunk és küldünk. A képek pár másodperc alatt megérkeznek a címzetthez, aki így szinte velünk együtt éli